biBUŁa

Biuletyn Informacyjny BUŁ

nr 5/2010 (39)

"Zawsze uważałem, że istnieje dobra i zła literatura. Zwrot literatura zaangażowana kojarzy mi się z określeniem jeździectwo protestanckie."
Jorge Luis Borges

Tydzień otwarty NUKAT

W dniach 10-14 maja 2010 roku w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, ul. Dobra 56/66 odbędzie się Tydzień Otwarty NUKAT. Jest to szansa na poznanie NUKAT, możliwość nawiązania współpracy, okazja do wyjaśniania wątpliwości i zadawania pytań, do spotkania z zespołem Centrum NUKAT i do rozmowy o przyszłości katalogu centralnego. Zespół Centrum NUKAT zaprasza w godz. 10-18.

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego współpracuje z NUKAT od początku jego powstania, co zaowocowało nie tylko znacznym przyspieszeniem procesu katalogowania zbiorów, ale także poprawą jakości informacji oferowanej czytelnikom w katalogu bibliotecznym. W katalogu NUKAT można odnaleźć ok. 90% wszystkich opisów bibliograficznych znajdujących się w bazie lokalnej BUŁ. Dzięki temu informacja o zbiorach biblioteki, również tych najcenniejszych, pochodzących z kolekcji specjalnych, dociera do szerokiego grona odbiorców. Serdecznie zachęcamy wszystkich bibliotekarzy i czytelników do zainteresowania się katalogiem NUKAT, historią jego powstania, zakresem realizowanych zadań i planami na przyszłość.

(MA)

Kwartalnik NUKAT - "Tytuł Ujednolicony"

Z przyjemnością informujemy, że ukazał się pierwszy numer kwartalnika o katalogu NUKAT pt. "Tytuł Ujednolicony". Kwartalnik ukazuje się w formie elektronicznej. Dostępny jest natronie katalogu NUKAT - zakładka Kwartalnik. Podzielamy przekonanie zespołu Centrum NUKAT, że periodyk nie tylko przybliży temat katalogu centralnego bibliotekarzom i czytelnikom, ale także stanie się ciekawym źródłem informacji szerzej związanych z książką i biblioteką. NUKAT zaprasza do współpracy w tworzeniu pisma, a my serdecznie zapraszamy do lektury pierwszego numeru.

(MA)

75 rocznica urodzin Haliny Poświatowskiej

Halina Poświatowska to podobno człowiek
i podobno ma umrzeć jak wielu przed nią ludzi
Halina Poświatowska właśnie teraz się trudzi
nad własnym umieraniem...

Tak pisała o sobie Poetka w 1958 r. w Filadelfii, czekając na operację serca.

W tym roku przypada 75. rocznica urodzin Haliny Poświatowskiej.

Halina (właściwie Helena) Myga przyszła na świat w Częstochowie 9 maja 1935 r. W latach 1948-51 uczęszczała do gimnazjum "Nauka i Praca", a po jego zamknięciu kontynuowała naukę w Liceum im. Juliusza Słowackiego w rodzinnym mieście. W 1949 r. po raz pierwszy znalazła się w III Klinice Chorób Wewnętrznych w Krakowie, którą kierował prof. Julian Aleksandrowicz. Jesienią 1953 r., w sanatorium, poznała Adolfa Ryszarda Poświatowskiego, studenta łódzkiej Szkoły Filmowej. Rok później młodzi biorą ślub w kościele św. Jakuba w Częstochowie. W Liceum Korespondencyjnym Halina zdaje maturę w 1955 r. Rok później zostaje wdową - Adolf Poświatowski umiera nagle na serce.

Rok 1956 to czas debiutu Haliny. Na łamach "Gazety Częstochowskiej" opublikowano Jej wiersze: *Szczęście* i *Człowiek z Annapurny*. Kolejne utwory wydrukowano w "Kierunkach" i w "Zebrze". W listopadzie 1958 r. w Hahnemann Hospital w Filadelfii Halina poddaje się operacji serca. W tym czasie w krakowskim Wydawnictwie Literackim ukazuje się pierwszy tomik poetycki zat. *Hymn bałwochwalczy*, za który Poetka otrzymuje wyróżnienie na Ogólnopolskim Festiwalu Młodej Poezji.

Rok po operacji Halina rozpoczyna studia z zakresu historii sztuki, filozofii i logiki w elitarnej uczelni Smith College w Northampton, w stanie Massachusetts. W 1961 r. kończy swoją edukację w Ameryce i wraca do Polski. Wkrótce ukazuje się Jej reportaż o pobycie w Stanach Zjednoczonych, czyli *Notatnik amerykański*. Poświatowska rozpoczyna studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

13 kwietnia 1962 r. zostaje przyjęta do Związku Literatów Polskich, a w czerwcu następnego roku uzyskuje tytuł magistra filozofii. W księgarniach pojawia się kolejny tomik poezji Haliny pt. *Dzień dzisiejszy*. W 1964 r. Poświatowska rozpoczyna pracę na stanowisku asystenta w Katedrze Filozofii Nauk Przyrodniczych UJ. W "Życiu Literackim" wydrukowano opowiadanie pt. *Niebieski Ptak*, a warszawski "Czytelnik" opublikował trzeci tomik Jej poezji zat. *Oda do rąk*. W tym okresie Poświatowska przebywa na stypendium w Paryżu. Po powrocie z Francji wychodzi tom prozy autobiograficznej *Poetki, Opowieść dla przyjaciela*.

W 1967 r. w krakowskiej klinice poddaje się drugiej operacji serca. 11 października Halina Poświatowska umiera w wieku 32 lat. Zostaje pochowana na cmentarzu św. Rocha w Częstochowie.

Rok później w Wydawnictwie Literackim w Krakowie ukazuje się ostatni zbiór poezji Haliny pt. *Jeszcze jedno wspomnienie*, przygotowany do druku przez Jana Zycha i siostrę Poetki, Małgorzatę Porębską. Całe życie, a także twórczość Haliny naznaczone było nieuleczalną chorobą, niebezpieczną anginą, której nabawiła się w ostatnich dniach wojny. Kiedy mieszkańcy Częstochowy witaotował zwycięstwo nad okupantem niemieckim, w domu państwa Mygów rozpoczynała się walka o życie Haliny.

Lecz nie tylko choroba kształtowała Jej twórczość. Przede wszystkim wielki entuzjazm życia był impulsem Jej aktywności. Napisała w autobiografii:

"Kocham życie, przyjacielu, i nawet wtedy, kiedy zraniło mnie tak bardzo,
że przez krótką chwilę zapragnęłam umrzeć, nawet wtedy nie popełniłam zdrady".
(Opowieść dla przyjaciela)

Halina, odważna, pełna determinacji i uporu, wyznała:

"zawsze kiedy chcę żyć krzycząc
gdy życie odchodzi ode mnie
przywieram do niego
mówię - życie
nie odchodź jeszcze
(...)
wieszam mu się na szyi
krzycząc
umrę jeśli odejdziesz"
(Rozcinam pomarańczę bólu)

Warto czytać poezję Poświatowskiej, warto do niej powracać i wsłuchiwać się w słowa Poetki:
"...miłość tak ona jedna nie podlega upływowi czasu..." (Liryki)

Od kilku lat w Częstochowie istnieje Dom Poezji czyli Muzeum Haliny Poświatowskiej (http://www.muzeumposwiatowskiej.art.pl).

Oprac. na podst.:
M. Szulczyńska, *Nie popełniłam zdrady. Rzecz o Halinie Poświatowskiej*, Kraków, 1990.
H. Poświatowska, *Rozcinam pomarańczę bólu*, Warszawa, 1992.
(IŁ)

"Akapit" - Rocznik Towarzystwa Bibliofilów Polskich

W 2002 r. rozwiązano **Towarzystwo Przyjaciół Książki** i w związku z tym przestał ukazywać się "Komunikat Towarzystwa Przyjaciół Książki", który był jedynym czasopismem bibliofilskim wydawanym w okresie PRL-u. Stanowił bogate źródło informacji o ówczesnym ruchu bibliofilskim, nie tylko warszawskim, ale także z obszarów Lublina, Łodzi, Torunia, Poznania, Szczecina. Po likwidacji "Komunikatu..." narodziła się potrzeba stworzenia innego periodyku. Stał się nim **"Akapit"**, którego 1 numer ukazał się w 2006 r. jak pisną redaktorzy:
"W dziejach bibliofilstwa zaczął się nowy rozdział. A skoro a capite znaczy właśnie od "od rozdziału" czyż warto dumać nad innym tytułem dla naszego nowego czasopisma?. Niech ten nowy rozdział, nowa karta w dziejach bibliofilstwa znajdzie na łamach "Akapitu" wierne odbicie, przede wszystkim poprzez zapisy kronikarskie, wspomnieniowe, refleksyjne, ale również - w artykułach problemowych, dyskusyjnych, sumujących".

"Akapit" dotyczy wydarzeń bibliofilskich, zawiera materiały kronikarskie, wspomnieniowe. Cztery kolejne numery periodyku przedstawiają bogato zdobione fotografie sławnych bibliofilów, ilustracje ekslibrisów należących do Edwarda Towpika, Cypriana Kamila Norwida, reprodukcji grafik zamieszczonych w numerowanych egzemplarzach. Do chwili obecnej ukazały się cztery numery "Akapitu".

Materiały w czasopiśmie podzielone są wg na następujących działów:
- **Artykuły, Szkice** - zawierające artykuły o znanych grafikach książki (np. o Zbigniewie Dolatowskim);
- **Listy, Materiały** - zawierające np. listy Jerzego Starnawskiego, Arkadiusza Jabłońskiego, Edwarda Towpika.
- **Kronika** - w tym dziale szczegółowo omówiona jest działalność Towarzystw Przyjaciół Książek, np. Łódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Książki ukazująca działalność sławnych bibliofilów i członków Towarzystw (np. Grzegorza Matuszczaka, Romana Nowoszewskiego, Jerzego Andrzejewskiego).
- **Świat ekslibrisów** - przedstawia charakterystykę różnych ekslibrisów (np. Nieznany ekslibris Biblioteki Rady Miejskiej w Poznaniu czy ekslibrisy wojskowe).
- **Jubileusze TBP** - przedstawiają np. Jubileusze Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Warszawie.
- **Strofy o książkach** - a w nich wiersze Cypriana Kamila Norwida (Epos Nasza), Wiesławy Szymborskiej (Nieczytanie).
- **Varia** - w dziale tym umieszczone są rozmaitości związane z bibliofilstwem i bibliotekarstwem, opinie na temat artykułów zamieszczonych w czasopiśmie.
- **Nekrologia** - jest zbiorem wspomnień, monografii i biografiów o sławnych bibliofilach np. o dyr. Jerzym Andrzejewskim, o Januszu Duninie.

Każdy numer "Akapitu" zaopatrzony jest w indeks nazwisk osób wymienionych w artykułach i spis treści. Periodyk ukazuje się, w nakładzie 250 egzemplarzy w tym 100 numerowanych ręcznie z pięcioma oryginalnymi grafikami.

Obecnie "Akapit" wydawany jest przez Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie, natomiast wydruk i oprawa w Drukarni Gutenberga w

Dzięki lekturze czasopisma "Akapit" otrzymujemy interesujący obraz i bogatą prezentację zasłużonych postaci i wydarzeń w środowisku bibliotekarskim i bibliofilskim.

(AP)

20 rocznica zniesienia cenzury w Polsce

Cenzura w Polsce została formalnie 12 maja 1990 roku, na mocy Ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy - Prawo prasowe http://www.legeo.pl/prawo/dziennik-ustaw-1990/29173/). Zabiegały o to środowiska opozycyjne i środowiska związane z ruchem wydawniczym.

Początkowy okres działalności państwa polskiego nie zapowiadał ograniczania praw obywatelskich. 19 lutego 1947 podpisana została "Ustawa Konstytucyjna z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej" zwana Małą Konstytucją. Głosiła ona : "Każdy obywatel ma prawo swobodnego wyrażania swoich myśli i przekonań, o ile przez to nie narusza przepisów prawa.", "Porzeza się wolność prasy. Nie może być wprowadzona cenzura ani system koncesyjny na wydawanie druków. Nie może być odjęty dziennikom i drukom krajowym debit pocztowy, ani ograniczone ich rozpowszechnianie na obszarze Rzeczypospolitej. Ustawa osobna określi odpowiedzialność za nadużycie tej wolności.", "Tajemnica listów i innej korespondencji może być naruszona tylko w wypadkach, prawem przewidzianych". Mimo zapewnień 5Vll 1946 r. Krajowa Rada Narodowa ustanowiła Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (GUKPPW). Ta decyzja pokazała, że państwo nie zamierza egzekwować praw zawartych w Konstytucji.

W okresie PRL władze państwowe kontrolowały wszelkie publikacje. Cenzura sprawdzała treści filmów i spektakli teatralnych. Kontrolowano zarówno poważne publikacje literackie, ogłoszenia w gazecie, a nawet zaproszenia na ślub.

Cenzorzy poprzez wstrzymywanie publikacji mogli skutecznie blokowali treści niewygodne dla władzy. Dziennikarze, których teksty nie były dopuszczane do druku, mieli problemy z uzyskaniem pracy i w ten sposób zmuszeni byli pisać w sposób aprobowany przez władzę. Wielu publicystów wybierało publikacje w tak zwanym "drugim obiegu". Opozycja walczyła z cenzurą drukując erraty do ocenzurowanych książek, w których zamieszczano pierwotne wersje tekstów. Po zmianie prawa w 1981 miejsca usuniętego przez cenzurę tekstu oznaczane były symbolem czterech pauz w nawiasie [----]

Cenzura ingerowała także w prywatną korespondencję Polaków. Listy czytano w Polsce od 1944 r. prawdopodobnie do 1989 roku. Początkowo zajmował się tym Główny Urząd Cenzury, podlegający resortowi bezpieczeństwa publicznego. Listy wykorzystywano w pracy operacyjnej "bezpieczeństwa", w likwidowaniu struktur podziemia, wyłapywaniu dezerterów, korespondencja służyła także jako materiał do analizy nastrojów społecznych. Oryginały listów, choć z opóźnieniem, zwykle docierały do adresatów, a zabierano przysyłaną z zagranicy walutę obca, która trafiała na konto policji politycznej.

Kontrola mediów pojawiła się u nas niemal równocześnie z końcem drugiej wojny światowej. Każdy rozpowszechniany film, polski czy zagraniczny, musiał posiadać tzw. legitymację filmową czyli pozwolenie na wyświetlenie. W komisjach weryfikujących scenariusze i gotowe obrazy zasiadali urzędnicy partyjni reżyserzy i krytycy. Komisje podlegały centralnym urzędom kinematograficznym. Kontrolą treści zajmowali się pracownicy Wydziału Kultury Komitetu Centralnego PZPR, Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. Filmy zagraniczne selekcjonowała Centrala Wynajmu Filmów. W PRL istniała także cenzura wewnętrzna. Polegała na wprowadzaniu zakazu dystrybucji, odkładaniu filmów na tzw. półki wycinariu scen lub sekwencji itp.

Działalność cenzury opisał Tomasz Strzyżewski w książce "Czarna Księga Cenzury PRL". Autor przez 18 miesięcy zbierał materiały do książki, pracując w krakowskiej delegaturze GUKPPiW. Czarna Księga zawiera materiały i dokumenty cenzora z okresu PRL oraz ręcznie przepisywane fragmenty ze zbioru instrukcji zamieszczonych w "Książce Zapisów i Zaleceń Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Warszawie", zwanej też "biblią cenzorską".

W grudniu 1988 uchwalono ustawę liberalizującą przepisy o podejmowaniu prywatnej działalności gospodarczej. Powstały oficyny wydawnicze takie jak Respublica, Vers i Amber. Dwa lata po wydarzeniach "Okrągłego Stołu" nastąpił boom wydawniczy. Wydawcy wprowadzali na rynek tytuły popularnych amerykańskich autorów, dotychczas nie wydawanych w Polsce. Na rynku księgarskim prężnie działały wydawnictwa Kurpisz, Muza, ABC itp. Książki osiągały nakłady do 300 tys. egzemplarzy. Sytuacja zaczęła ulegać zmianie, wraz z coraz gorzej działającym systemem dystrybucji książek, odbywającym się za pośrednictwem Składnicy Księgarskiej i Domu Książki. 29 grudnia 1992 roku ogłoszono upadłość Składnicy, która była winna wydawcom ok. 230 mln. starych złotych. Wiele wydawnictw zakończyło swoją działalność.

Zniesienie cenzury uniemożliwiającej Polakom przez blisko 40 lat swobodnego wyrażania poglądów można uważać za jedną z najważniejszych przemian jaka dokonała się po transformacji ustrojowej Polski rozpoczętej w 1989 roku.

(PB)

Polecamy - wybrane nowości książkowe BUŁ (01.V.2010)

POLSKIE

ZAGRANICZNE

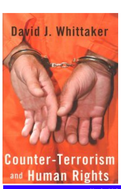

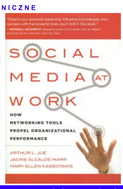

(książki będą dostępne dla Czytelników po opracowaniu i wprowadzeniu do bazy)